

دانشگاه گوارز و منابع طبیعی

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد سوم، شماره اول، بهار ۱۳۹۵

<http://jead.gau.ac.ir>

زمینه‌یابی تشکیل تعاونی‌های زنان و بررسی مشکلات حضور زنان در تعاونی‌ها (مورد مطالعه: استان بوشهر)

نوذر منفرد*

دانشیار مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان بوشهر، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۲/۲۴

چکیده

یکی از راه‌هایی که توسط آن می‌توان علاوه بر تسهیل دسترسی زنان به عوامل تولید و افزایش درآمد، مشارکت آن‌ها در فعالیتهای جمعی مربوط به توسعه را تسهیل نمود، فراهم آوردن امکان ایجاد تشکلهای تعاونی خاص زنان با مدیریت خود آنان می‌باشد که امکان تقویت کارآفرینی در جامعه را نیز فراهم می‌کند. هدف این پژوهش، شناسایی راهکارها و زمینه‌های اشتغال و تشکیل تعاونی زنان در استان بوشهر در قالب شرکتهای تعاونی تولیدی و خدماتی و بررسی مشکلات حضور زنان در تعاونی‌ها می‌باشد. جامعه مورد مطالعه شامل دو گروه زنان عضو شرکتهای تعاونی که حداقل ۷۰ درصد اعضای آن زنان هستند (۴۸۸۱ نفر) و نیز مدیران و کارشناسان سازمان‌ها و ادارات مرتبط با فعالیت تعاونی‌ها در سطح شهر بوشهر بوده است. استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران، حجم نمونه زنان عضو تعاونی‌ها ۳۹۰ نفر و حجم نمونه مدیران و کارشناسان ۱۳۰ نفر تعیین شد. فعالیت تعاونی‌های زنان در ۲۰ گرایش دسته‌بندی شد. مسائل و مشکلات زنان در تعاونی‌ها شامل مشکلات خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی؛ مشکلات اداری؛ مشکلات مالی و اقتصادی می‌باشد. از دید زنان مقررات دست و پاگیر و بوروکراسی اداری مانع مشارکت آنان در فعالیتهای تعاونی است اما از دید مدیران آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون مانع مشارکت زنان است. از دید

---

*مسئول مکاتبه: monfared_n@yahoo.com

مدیران مشکلات خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی و از دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها مشکلات اداری در تعاونی‌ها مهمتر می‌باشند.

واژگان کلیدی: زنان، کارآفرینی، اشتغال، شرکت‌های تعاونی، مشارکت

مقدمه

امروزه بسیاری از نظریه‌پردازان و صاحب‌نظران علوم اجتماعی بر این باورند دستیابی به توسعه پایدار، بدون مشارکت فعال زنان در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی امکانپذیر نیست (Elisia et al., 2010). اگرچه حضور زنان در امور خانوادگی از اهمیت زیادی برخوردار است؛ ولی موضوع اشتغال زنان و مشارکت گسترده آنان در توسعه اقتصادی نیز اهمیت بسیار داشته و لازم است زمینه مناسب برای بروز و ظهور استعدادها و قابلیت‌های این بخش از جمعیت کشور و نیروی کار بالقوه فراهم آید. در اجرای این مهم ضروری است شیوه‌هایی برگزیده شود که بدون هر نوع بهره‌کشی و منفعت طلبی، ضمن فراهم شدن مصالح و منافع آنان، امکان فعالیت سالم در صحنه‌های اقتصادی جامعه بیش از پیش در دسترس قرار گیرد. یکی از راه‌هایی که توسط آن می‌توان علاوه بر تسهیل دسترسی زنان به منابع تولید و افزایش درآمد آنان، مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های جمعی مربوط به توسعه را تسهیل نمود، فراهم آوردن امکان ایجاد تعاونی خاص زنان با مدیریت خود آنان در جهت تقویت کارآفرینی است (شهریور، ۱۳۸۰؛ رابطی، ۱۳۸۰). موفقیت زنان کارآفرین در جوامع نه تنها سبب منافع اقتصادی می‌شود، بلکه منافع اجتماعی و فرهنگی هم ایجاد می‌کند. زنان به دلایل متعدد از جمله بیکاری و کاهش دستمزدها وارد کارآفرینی می‌شوند. لذا بنا به ضرورت توسعه سهم زنان در اقتصاد ملی و مقابله با بحران بیکاری زنان، ضروری است که شرایط لازم برای توسعه کارآفرینی زنان فراهم گردد تا زنان با ایجاد کسب و کار و فرصت‌های شغلی برای خود و دیگران بتوانند معضل کنونی جامعه را پایان بخشند. یکی از عمده‌ترین موضوعاتی که زنان کارآفرین برای کسب موفقیت در انجام فعالیت‌های خود اشتغالی بدان نیاز دارند، ایجاد توانمندی در خویش است. یکی از مهمترین راهکارهای توانمندسازی زنان تشکل‌ها و تعاونی‌های زنان هستند (هدایت‌پور و همکاران، ۱۳۹۴).

شرکت‌های تعاونی زنان از جمله تشکل‌های مردمی به حساب می‌آیند. این تعاونی‌ها شرایط سهل و آسان برای زنان ایجاد می‌کنند و حتی زنان محروم با سرمایه‌های اندک خویش می‌توانند به این

تعاونی‌ها بپیوندند و وارد عرصه جامعه شوند و از استعداد و توانمندی‌های خویش برای رشد و توسعه خود و جامعه بهره‌برداری کنند. حضور زنان در تعاونی‌ها و راه‌اندازی تشکلهای زنان، می‌تواند توانمندی آنان را در زمینه‌های مختلف، ارتقاء دهد (UNIFEM, 2009). اشتغال و کارآفرینی یکی از نیازهای اساسی و مهم کشور است که تعاونی‌ها می‌توانند بستر مناسب برای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی و افراد جویای کار را فراهم نمایند. تعاونی‌ها با جمع‌آوری پس‌اندازهای اندک، مؤسسات بزرگ اقتصادی ایجاد می‌کنند و زمینه اشتغال برای افراد جویای کار را فراهم می‌نمایند. ترویج فرهنگ کارآفرینی می‌تواند بستر مناسبی برای ظهور کارآفرینان باشد و دولت می‌بایست زمینه ظهور و رشد کارآفرینی را فراهم آورد. حمایت در قالب تعاونی راهکار مناسبی برای توسعه روحیه کارآفرینی می‌باشد (عباسی و قورچیان، ۱۳۸۸).

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، جمعیت شاغلین استان بوشهر ۳۳۲۹۴۹ نفر می‌باشد که ۳۱۶۵۵ نفر آن زنان (۹/۵ درصد) و ۳۰۱۲۹۴ نفر از شاغلین استان مرد می‌باشند (۹۰/۵). در استان بوشهر بیشترین درصد اشتغال زنان با ۷۲ درصد مربوط به گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ ساله و بیشترین درصد بیکاری با ۴۴/۵ درصد مربوط به گروه سنی ۲۰ تا ۲۴ سال می‌باشد. میزان بیکاری زنان استان بوشهر نیز ۲۰/۹ درصد و میزان بیکاری مردان نیز ۹/۶ درصد بوده است. دسته‌بندی شغلی زنان و مردان استان در سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات می‌باشد. زنان روستایی استان نیز در بسته‌بندی محصول خرما، مبارزه با علف‌های هرز، تهیه سوخت، شیردوشی و تهیه فرآورده‌های دامی و ... و همچنین در تهیه صنایع دستی نظیر قالی، گبه، گلیم، حصیر بافی، زیلو و جاجیم، پارچه و عبا، سوزن‌دوزی و ... مشغول به کار هستند که البته در اکثر آمارنامه‌های رسمی کمتر به این‌گونه مشاغل توجه می‌شود.

با توجه به اهمیت ویژه اشتغال زنان در قالب شرکت‌های تعاونی، اجرای پژوهش زمینه‌یابی تشکیل تعاونی‌های زنان در زمینه‌های مختلف از ضرورت و اهمیت بسیار بالایی برخوردار است، که این پژوهش با هدف شناسایی زمینه‌های ایجاد شرکت‌های تعاونی خاص زنان و با پیشنهاد آنان، انجام شده است.

پیشینه تحقیق

در حالی که در کشورهای پیشرفته زنان سهم خویش را از اشتغال و مشاغل حرفه‌ای در سطح وسیعی افزایش داده‌اند، در کشورهای در حال توسعه نقش زنان در بخش کشاورزی، کارهای بی‌مزد

خانه و فعالیتهای غیررسمی بیشتر شده است. البته در بخشی از کشورهای در حال توسعه، مشارکت زنان در بخشهای خدمات و صنعت در حال افزایش است. تحصیلات بهتر، تغییر در احتیاجات روزمره و صنایع صادراتی و خدماتی از جمله عوامل مؤثر بر این روند هستند. همچنین زنان به دلیل دسترسی کمتر به زمین، بازار، خدمات و اعتبارات، نهاده‌ها و سایر منابع مجبور به اشتغال در مشاغل کوچک با سرمایه کمتر و در نتیجه سودآوری کمتری هستند و حتی در کشورهای پیشرفته، اشتغال زنان نسبت به مردان به دلیل محدودیتهای مختلف، با سود کمتری همراه است (FAO, 2009; England *et al.*, 2006; Mabsut and Staveren; 2010).

با توجه به لزوم و اهمیت مقوله کارآفرینی به منظور رفع بحران بیکاری در کشور، لازم است که به نظام اقتصادی و چشم‌انداز آینده، ساختارهای مناسب جهت توسعه کارآفرینی نیز به کارآفرینان معرفی گردد. یکی از مناسب‌ترین ساختارها و سازمان‌هایی که می‌تواند کارآفرینان را در خود جای دهد و آنان را به سر منزل مقصود برساند، بخش تعاونی است، زیرا اکثر نیروهای بیکار جامعه فعلی ایران فاقد سرمایه کافی و در گردش است و برای ایجاد منبع درآمد و زمینه شغلی می‌توانند به بخش تعاون روی آورند. بخش تعاون با موقعیت ویژه کنونی و برخورداری از زیرساخت‌های توسعه‌ای موجود، محملی مناسب برای جذب کارآفرینان و هدایت و حمایت فعالیتهای کارآفرینانه برای توسعه کارآمد فرصتهای شغلی پایدار می‌باشد (مالکی، ۱۳۹۲).

تعاونی‌ها به‌عنوان یکی از اشکال سازمان‌های مردمی، دارای قابلیت‌های فراوانی جهت ایفای نقش در حمایت اقتصادی جوامع می‌باشد و اهمیت ویژه آن‌ها در به کارگیری امکانات بالقوه کسب و کار، حمایت کارآفرینی، تولید ثروت و تأمین خدمات اجتماعی و رفاهی به‌عنوان مکمل کارآفرینی در کشاورزی بیان می‌گردد. تعاونی‌ها با مشارکت اعضای خود می‌توانند نقش مهمی در امر کاهش فقر، ایجاد خود اشتغالی و افزایش اشتغال‌زایی و کارآفرینی در کشاورزی ایفا نمایند (مسلمی، ۱۳۹۲). علی‌رغم تأثیر بسزای تعاونی‌ها در توسعه روستایی، مشارکت زنان روستایی و عضویت آنان در آن‌ها به صورت مختلط به دلایل گوناگونی از قبیل مسائل فرهنگی و مذهبی، نگرش منفی مردان به زنان، دسترسی کمتر به منابع مالی و امکانات، موانع قانونی و عدم استقلال زنان روستایی، بسیار ناچیز بوده است. بنابراین وزارت کشاورزی در سال ۱۳۷۳ برای حل این مشکل، تعاونی‌های خاص زنان روستایی را ایجاد کرده است (قاسمی و واحدی، ۱۳۸۲). مشکل کردن زنان در تعاونی‌ها رویکردی بسیار مطلوب برای بهره‌گیری از این قابلیت‌ها است و زنان می‌توانند با اتکاء به توانمندی‌های خویش،

وظایف مدیریتی، بازرسی و اداره امور اجرایی را بر عهده گیرند (شهریور، ۱۳۸۰؛ رابطی، ۱۳۸۰). تأسیس شرکت‌های تعاونی روستایی می‌تواند زمینه مشارکت فعال زنان را در عرصه‌های مختلف اقتصادی اجتماعی فراهم ساخته و باعث توانمندسازی آنان شود (بوذرجمهری و همکاران، ۱۳۹۳).

یافته‌های رومی و پاروت (Roomi and Parrott, 2008) در رابطه با موانع توسعه و پیشرفت زنان کارآفرین در پاکستان نشان داد که عدم دسترسی به سرمایه، زمین، محل کسب و کار، فناوری اطلاعات، آموزش، نگرش‌های ذاتی جامعه مرد سالار، عدم تشویق زنان توسط اعضای خانواده و کمبود سرمایه‌های اجتماعی، مهمترین موانع پیش روی زنان در توسعه کارآفرینی است. با توجه به مطالب گفته شده و مشکلات مالی پیش روی زنان، این قشر از افراد جامعه می‌تواند با ایجاد تشکلهای و مشارکت یکدیگر به صورت رسمی وارد بازارها شوند.

زوچو و همکاران (Xuchu et al., 2011) معتقدند تشکیل تعاونی با بسیج منابع محدود، در اختیار قرار دادن اعتبارات، دانش و فناوری مناسب به اعضا در زمینه روش‌های جدید تولید و بازاریابی می‌تواند زنان را به کارآفرینانی موفق مبدل کند.

با توجه به مطالب گفته شده، این تحقیق در پی آن است که راهکارها و زمینه‌های اشتغال زنان استان بوشهر در قالب شرکت‌های تعاونی تولیدی و خدماتی که خاص آن‌ها بوده و موجب تقویت کارآفرینی آنان می‌شود را شناسایی نماید و همچنین مشکلات حضور زنان در تعاونی‌ها را مورد بحث و بررسی قرار دهد.

روش تحقیق

در این پژوهش، داده‌ها از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است. جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه می‌باشد:

الف- اعضای آن دسته از شرکت‌های تعاونی استان بوشهر که زنان حداقل ۷۰ درصد اعضای آنها را تشکیل می‌دهند (۴۶۳ شرکت شامل ۱۱۸ شرکت کشاورزی، ۱۵۵ شرکت تعاونی صنعتی، ۱۳۳ شرکت تعاونی خدماتی، ۴۰ شرکت تعاونی فرش دستباف، ۶ شرکت چند منظوره و ۱۱ شرکت تعاونی تأمین نیاز صنوف خدمات). جامعه آماری در بخش اول شامل ۴۸۸۱ نفر بود (اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان بوشهر، ۱۳۹۴).

ب- مدیران، مسئولان و کارشناسان سازمان‌ها و ادارات مرتبط با فعالیت تعاونی‌ها در سطح شهر بوشهر شامل سازمان‌های جهاد کشاورزی، مدیریت و برنامه‌ریزی، اداره کل تعاون و کار و رفاه اجتماعی،

سازمان تعاون روستایی، استانداری، کمیسیون امور بانوان استانداری، سازمان صنعت و معدن و تجارت، بهزیستی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، دانشگاه علوم پزشکی، اداره کل فنی و حرفه‌ای، سازمان آموزش و پرورش و نیز کارشناسان دستگاه‌ها و ادارات عضو کار گروه بانوان انتخاب شدند. بدین منظور، دو دسته پرسشنامه تهیه گردید، پرسشنامه زنان به صورت پستی برای زنان عضو نمونه به آدرس شرکت تعاونی ارسال گردید. پرسشنامه مدیران، مسئولان و کارشناسان نیز به دو صورت پستی و مصاحبه حضوری تکمیل گردید. به منظور سنجش روایی صوری پرسشنامه، از روش نظرسنجی اساتید صاحب‌نظر استفاده گردید. برای سنجش میزان پایایی سوالات از آزمون آلفا کرونباخ (آلفا ۰/۷۰-۰/۸۹) استفاده شد. برای این منظور، دو مطالعه راهنما (هر یک برای یک گروه هدف)، در خارج از نمونه اصلی صورت گرفت. سپس اطلاعات حاصل از انجام این مطالعه با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS19، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

حجم نمونه از جامعه زنان عضو شرکت‌ها با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران ۳۹۰ نفر تعیین گردید که در نهایت ۳۶۰ پرسشنامه برگشت داده شد. برای نمونه‌گیری از گروه دوم، از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد. پس از تعیین تعداد مدیران و کارشناسان ۷ سازمان و کار گروه (شامل سازمان جهاد کشاورزی، سازمان تعاون روستایی، اداره کل تعاون و کار و رفاه اجتماعی، استانداری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، کمیسیون امور بانوان استانداری، اعضای کار گروه بانوان) با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه کوکران، تعداد اعضای نمونه (۱۳۰ نفر) مشخص شد و به صورت تصادفی در هر سازمان به تناسب تعداد مدیران و کارشناسان پرسشنامه تحقیق ارسال گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از فراوانی، درصد فراوانی، کدبندی استفاده شد.

یافته‌ها و بحث

زمینه‌ها یا نوع فعالیت تعاونی زنان: در این پژوهش، ابتدا دو نمونه تعاونی (خدماتی و تولیدی)، هرکدام شامل تعدادی گرایش و برای هر گرایش، تعدادی زمینه پیشنهادی مطابق با نظر آنان، در نظر گرفته شد. سپس در مجموع، فعالیت تعاونی‌های زنان در ۲۰ گرایش (۱۳ مورد گرایش تعاونی‌های خدماتی و ۷ مورد گرایش تعاونی‌های تولیدی) و نیز ۵۴ زمینه مختلف پیشنهادی (مجموعاً برای ۲۰ گرایش عنوان شده) دسته‌بندی شد که در جداول ۱ و ۲ آورده شده است. در این جداول، زمینه‌های پیشنهادی عضو هر دو گروه هدف، به تفکیک آورده شده است، همچنین، دیدگاه و نظرات هر دو گروه هدف نسبت به تشکیل چنین تعاونی‌هایی، در جداول مربوطه قید شده است. جدول ۱ میزان

نشریه کارآفرینی در کشاورزی (۳)، شماره (۱) بهار ۱۳۹۵

موافقت دو گروه را نسبت به گرایش‌های تعاونی‌های خدماتی نشان می‌دهد. همان‌گونه که از جدول مشخص می‌باشد، هر دو گروه گرایش مثبتی به انواع زمینه‌ها دارند. گرایش زنان به تعاونی‌های خدماتی آموزشی درصد بالایی را به خود اختصاص داده است و زنان نظر مساعدی نسبت به تشکیل این‌گونه تعاونی‌ها دارند. موافقت مدیران نیز در این زمینه درصد بالایی داشته است. همچنین زنان موافقت زیادی در زمینه تشکیل تعاونی‌های خدماتی بهداشتی داشته که شاید نشان دهنده این باشد که آنان نیاز به آموزش‌های بهداشتی را احساس کرده‌اند. به‌طور میانگین هم زنان و هم مدیران نظر مساعدی نسبت به تشکیل تعاونی‌های خدماتی دارند.

جدول ۱- زمینه‌یابی تشکیل تعاونی‌های زنان (گرایش تعاونی‌های خدماتی) بر اساس دیدگاه هر دو گروه افراد مورد مطالعه.

گرایش تعاونی‌های خدماتی	زمینه یا نوع فعالیت	درصد موافقت زنان		درصد موافقت مدیران	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۱- خدمات فرهنگی، هنری و تبلیغاتی	- کلوب هنری و سینمایی	۳۱۲	۸۶۷	۶۸	۵۲/۳
	- شرکت‌های تبلیغاتی	۳۲۴	۹۰	۷۲	۵۵/۴
	- تکثیر نوارهای صوتی و تصویری	۲۵۲	۷۰	۳۲	۲۴/۶
۲- خدمات رایانه‌ای	- خدمات رایانه‌ای چاپ و تکثیر	۳۴۸	۹۶۷	۱۲۴	۹۵/۴
	- تعمیر و نگهداری رایانه و خطوط اینترنت (سخت‌افزاری)	۳۰۰	۸۵	۹۲	۷۰/۸
	- خدمات نرم‌افزاری و پردازش داده‌ها	۳۰۰	۸۳/۳	۸۷	۶۶/۹
۳- خدمات آموزشی	تعاونی‌های آموزشگاهی فنی و حرفه‌ای	۳۲۴	۹۰	۱۱۸	۹۰/۸
	- تعاونی مدارس غیرانتفاعی	۳۰۶	۸۵	۱۲۰	۹۲/۳
	- آموزش خیاطی و گلدوزی	۳۶۰	۱۰۰	۱۲۶	۹۶/۹
	- آموزش آرایشگری	۳۲۴	۹۰	۱۲۴	۹۵/۴
	- مهدکودک‌ها	۳۶۰	۱۰۰	۱۲۷	۹۷/۷
	- آموزش رانندگی	۲۷۶	۷۶۷	۷۵	۵۷/۷
	- آموزش موسیقی	۲۶۴	۷۳/۳	۸۹	۶۸/۵
	- باشگاه ورزشی خواهران	۳۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰
	- اداره اماکن ورزشی	۳۰۶	۸۵	۹۵	۷۳/۱

نوذر منفرد

ادامه جدول ۱- زمینه‌یابی تشکیل تعاونی‌های زنان (گرایش تعاونی‌های خدماتی) بر اساس دیدگاه هر دو گروه افراد مورد مطالعه.

درصد موافقت زنان		درصد موافقت مدیران و کارشناسان مرتبط (n=۱۳۰)		زمینه یا نوع فعالیت	گرایش تعاونی‌های خدماتی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۳۴۸	۹۶/۷	۳۴۸	۱۱۱	- خدمات پزشکی	۵- خدمات بهداشتی-درمانی
۳۴۸	۹۶/۷	۳۴۸	۱۱۷	- آزمایشگاهی و تشخیص طبی	
۳۳۰	۹۱/۷	۳۳۰	۱۲۰	- رادیولوژی و سونوگرافی	
۳۲۴	۹۰	۳۲۴	۱۰۹	- دارویی	
۳۰۶	۸۵	۳۰۶	۱۰۴	- اورژانس اختصاصی زنان	
۳۳۶	۹۳/۳	۳۳۶	۱۱۸	- مشاوره پزشکی	
۳۶۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۲۲	- اداره آسایشگاه‌ها (معلولین، سالمندان)	
۳۱۲	۸۶/۷	۳۱۲	۹۸	- چاپخانه	۶- خدمات چاپ و نشر
۲۸۸	۸۰	۲۸۸	۷۲	- انتشار روزنامه و مجله	
۳۲۴	۹۰	۳۲۴	۱۰۸	- خدمات مشاوره مهندسی	۷- خدمات فنی، مهندسی و مشاوره
۳۳۶	۹۳/۳	۳۳۶	۱۱۳	- پژوهشی و تحقیقاتی	
۳۴۸	۹۶/۷	۳۴۸	۱۰۵	- اداری (خدمات نیروی انسانی)	۸- خدمات اداری، مالی و پشتیبانی
۳۰۶	۸۵	۳۰۶	۹۲	- خدمات مالی و حسابداری (طراحی سیستم‌های مالی و حسابداری)	
۳۲۴	۹۰	۳۲۴	۱۱۴	تعاونی بیمه‌ای	۹- خدمات بیمه
۳۳۶	۹۳/۳	۳۳۶	۱۲۲	توزیع مواد غذایی	۱۰- خدمات توزیع مواد غذایی
۳۴۸	۹۶/۷	۳۴۸	۱۲۴	- عمل آوری و بسته‌بندی مواد غذایی	۱۱- خدمات بسته‌بندی مواد غذایی
۳۴۸	۹۶/۷	۳۴۸	۱۲۷	- بسته بندی خرما	
۳۴۲	۹۵	۳۴۲	۱۲۰	- بسته‌بندی و عمل آوری محصولات دریایی	
۲۷۶	۷۶/۷	۲۷۶	۸۲	ارائه خدمات مخابراتی و پستی	۱۲- خدمات مخابراتی
۳۴۲	۹۵	۳۴۲	۱۱۹	بازاریابی و توزیع پوشاک	۱۳- خدمات ارائه و توزیع پوشاک

نشریه کارآفرینی در کشاورزی (۳)، شماره (۱) بهار ۱۳۹۵

همانگونه که جدول ۲ نشان می‌دهد هر دو گروه هدف، نگرش مساعدی نسبت به تشکیل تعاونی‌ها با گرایش‌های عنوان شده دارند، در واقع درصد موافقت افراد نمونه با تشکیل تعاونی با چنین زمینه‌هایی نشان دهنده دید مثبت افراد به این تعاونی‌ها می‌باشد. زنان با تشکیل تعاونی‌های تولید در زمینه‌های مختلف موافق بوده‌اند و مدیران نیز نظر مساعدی نسبت به تشکیل این تعاونی‌ها داشته‌اند. تعاونی تولید البسه، صنایع دستی، خیاطی و ... از جمله تعاونی‌هایی هستند که گروه‌های هدف دید مثبتی به تشکیل آن‌ها دارند.

جدول ۲- زمینه‌بایی تشکیل تعاونی‌های زنان (گرایش تعاونی‌های تولیدی) بر اساس دیدگاه هر دو گروه افراد مورد مطالعه.

گرایش تعاونی‌های تولیدی	زمینه یا نوع فعالیت	درصد موافقت زنان		درصد موافقت مدیران و کارشناسان مرتبط (n=۱۳۰)	
		عضو شرکت‌های تعاونی (n=۳۶۰)	فرآوانی درصد	فرآوانی درصد	درصد
۱- تولید البسه و پوشاک	- تعاونی تولید لباس	۳۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰
	- تعاونی جوراب بافی	۳۶۰	۱۰۰	۱۲۰	۹۲/۳
	- تعاونی تولید پارچه	۳۳۶	۹۳/۳	۱۲۱	۹۳/۱
	- تعاونی تولید کیف و کفش	۳۴۲	۹۵	۱۱۹	۹۱/۵
۲- تولید فرش و زیرانداز	- تعاونی قالببافی	۳۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰
	- تعاونی تولید گلیم و گبه و زیرانداز	۳۶۰	۱۰۰	۱۲۷	۹۷/۷
۳- تولید محصولات مواد غذایی	- تعاونی تولید مواد غذایی (خیارشور، رب، ترشی)	۳۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰
	- تعاونی تولید شیرینی و مربا	۳۲۴	۹۰	۱۲۲	۹۳/۸
	- تعاونی تولید انواع نان فانتزی	۳۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰
۴- تولید صنایع دستی	تعاونی تولید صنایع دستی (انواع)	۳۶۰	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰
۵- تولید اسباب بازی	- تعاونی تولید اسباب بازی	۳۶۰	۱۰۰	۱۲۶	۹۶/۹
۶- تولیدات کشاورزی	- تعاونی پرورش میگو	۳۴۸	۹۶/۷	۷۶	۵۸/۵
	- تعاونی تولید قارچ	۳۴۸	۹۶/۷	۹۲	۷۰/۸
	- تعاونی تولید گیاهان دارویی	۳۳۶	۹۳/۳	۱۱۰	۸۴/۶
	- تعاونی تولید فراورده‌های لبنی	۳۶۰	۱۰۰	۱۱۸	۹۰/۸
	- تعاونی پرورش گل و گیاهان زینتی	۳۶۰	۱۰۰	۱۲۴	۹۵/۴
	- تعاونی پرورش طیور	۳۲۴	۹۰	۱۰۶	۸۱/۵
	- تعاونی تولید لوازم گلدوزی و خیاطی	۳۶۰	۱۰۰	۱۱۸	۹۰/۸
۷- تولیدات صنعتی	- تعاونی دفترسازی و پاکت	۳۱۲	۸۶/۷	۸۲	۶۳/۱
	- تعاونی تولید لحاف، تشک، بالش	۳۴۸	۹۶/۷	۹۹	۷۶/۲
	تعاونی تولید محصولات الکترونیک	۳۲۴	۹۰	۹۱	۷۰

مسائل و مشکلات مشارکت زنان در تعاونی‌ها: پس از بررسی‌های انجام شده، عواملی را که می‌توانند در تشکیل و یا عدم تشکیل تعاونی‌های زنان دخیل باشد، در نظر گرفته شد و بر طبق آن، مسائل و مشکلات شرکت‌های تعاونی‌های خاص زنان و مشارکت آنان در این تعاونی‌ها از دید زنان عضو و نیز مدیران، کارشناسان و مسئولان امور تعاونی‌ها عنوان و دسته‌بندی شد و از آن‌ها خواسته شد که مشکلات مربوط به هر دسته را از دیدگاه خودشان قید نمایند و سپس مشکل مربوطه را از نظر میزان اهمیت، اولویت‌بندی نمایند که در جدول ۳، لیست مشکلات عنوان شده، آورده شده است. همان‌گونه که در جدول نشان داده شده، مسائل و مشکلات زنان در سه دسته ارائه شده است:

الف) مشکلات خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی (کد ۱)

ب) مشکلات اداری (کد ۲)

ج) مشکلات مالی و اقتصادی (کد ۳)

چنانچه ملاحظه می‌گردد، اولویت‌بندی مسایل و مشکلات از دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها و کارشناسان (به جز مورد شرایط سخت دریافت تسهیلات و اعتبارات)، کاملاً متفاوت می‌باشد. که این امر نشان دهنده تفاوت در دیدگاه زنان عضو و مسئولان و مدیران مربوط به امور تعاونی‌ها می‌باشد. جدول ۴ نیز مسایل و مشکلات تعاونی‌ها را نشان می‌دهد. از دید مدیران مشکلات خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی و از دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها مشکلات اداری در تعاونی‌ها مهمتر می‌باشند. از دید زنان، نادیده گرفتن آنان از اهمیت زیادی در تشکیل تعاونی برخوردار است در حالی که از دید مدیران این امر اولویت بالایی نداشته و در جایگاه ۱۲ قرار گرفته است. در واقع مشکلات تعاونی‌ها از دید زنان عضو تعاونی و مدیران اولویت متفاوتی دارند. از دید مدیران، آشنا نبودن زنان به قوانین و مقررات به‌ویژه در زمینه تعاونی‌ها از مسایل تعاونی‌هاست در حالی که از دید زنان، این گزینه اهمیت کمتری داشته است. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد، مشکلات خانوادگی، فرهنگی و اجتماعی تشکیل تعاونی‌ها از دیدگاه مدیران پررنگ‌تر بوده ولی مشکلات اداری از دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها جدی‌تر به‌نظر رسیده است. از دید زنان عدم توجه به توانایی‌های زنان و نادیده گرفتن آنان از مشکلات تشکیل تعاونی‌هاست. آنان همچنین گرایش ادارات به مردان برای انجام کارها را بیان کرده و آشنا نبودن زنان با فرهنگ کارآفرینی را نیز از مشکلات تشکیل تعاونی‌های زنان می‌دانند.

نشریه کارآفرینی در کشاورزی (۳)، شماره (۱) بهار ۱۳۹۵

جدول ۳- اولویت‌بندی مسائل و مشکلات زنان در خصوص مشارکت در تعاونی‌های زنان و اداره آن‌ها بر اساس دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها و نیز مدیران و کارشناسان.

اولویت از نظر مدیران	اولویت از نظر زنان عضو	کد مجموعه	لیست مسایل و مشکلات
۱	۱	۳	شرایط سخت دریافت تسهیلات و اعتبارات
۱۷	۲	۲	مقررات دست و پاگیر و بوروکراسی اداری
۱۲	۳	۱	جدی نگرفتن فعالیت زنان
۱۸	۴	۲	گرایش نظام اداری به دادن فرصت بیشتر به مردان
۲	۵	۱	آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون
۱۵	۶	۲	به‌کارگیری کم زنان در پست‌های مدیریتی در نظام اداری
۵	۷	۳	نداشتن استقلال مالی و وابسته بودن به خانواده
۱۰	۸	۱	مشارکت دادن صوری زنان در تعاونی‌ها توسط اعضای خانواده
۱۹	۹	۲	نگرش و تفکر موجود در برخی از مدیران (دید منفی نسبت به فعالیت زنان)
۳	۱۰	۳	عدم پشتوانه مالی زنان
۴	۱۱	۱	فعالیت‌های منزل و رسیدگی به فرزندان
۶	۱۲	۱	دید سستی جامعه در مورد کار بیرون از منزل زنان (نامناسب بودن بستر فرهنگی)
۷	۱۳	۱	وجود دیدگاه منفی در برخی خانواده‌ها نسبت به اشتغال زن
۱۱	۱۴	۱	تجربه کم مشارکت زنان
۹	۱۵	۳	ریسک‌پذیری پایین زنان
۸	۱۶	۲	آشنایی کم زنان با قوانین و مقررات خصوصاً قوانین تعاونی
۱۴	۱۷	۱	پایین بودن اعتماد به نفس و خودباوری در زنان
۱۶	۱۸	۱	پایین بودن سطح سواد زنان در مقایسه با مردان
۱۳	۱۹	۱	مشکلات فیزیولوژیکی و جسمی برای کارهای سخت

نوذر منفرد

جدول ۴- فراوانی دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها و مدیران و کارشناسان، نسبت به مسائل و مشکلات و میزان اهمیت آن‌ها به ترتیب اولویت.

دیدگاه مدیران (n=۱۳۰)			دیدگاه زنان عضو (n=۳۶۰)			مسائل و مشکلات
اولویت	درصد	فراوانی	اولویت	درصد	فراوانی	الف (خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی
۶	۹۳/۱	۱۲۱	۱۲	۸۶/۷	۳۱۲	۱- دید سنتی جامعه در مورد کار بیرون از منزل زنان
۷	۹۰/۸	۱۱۸	۱۳	۸۳/۳	۳۰۰	۲- وجود دید منفی در برخی خانواده‌ها نسبت به اشتغال زن
۱۴	۸۵/۴	۱۱۱	۱۷	۵۰	۱۸۰	۳- پایین بودن اعتماد به نفس و خودباوری در زنان
۲	۹۶/۲	۱۲۵	۵	۹۳/۳	۳۳۶	۴- آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون
۴	۹۳/۸	۱۲۲	۱۱	۸۶/۷	۳۱۲	۵- فعالیت‌های منزل و رسیدگی به فرزندان
۱۱	۸۹/۲	۱۱۶	۱۴	۸۰	۲۸۸	۶- تجربه کم مشارکت زنان
۱۲	۸۴/۶	۱۱۵	۳	۹۶/۷	۳۴۸	۷- جدی نگرفتن فعالیت زنان
۱۶	۸۸	۱۰۶	۱۸	۴۱/۷	۱۵۰	۸- پایین بودن سطح سواد زنان در مقایسه با مردان
۱۳	۸۱/۵	۱۱۴	۱۹	۳/۳	۱۲	۹- مشکلات فیزیولوژیکی و جسمی برای کارهای سخت
۱۰	۸۷/۷	۱۱۷	۸	۹۰	۳۲۴	۱۰- مشارکت دادن صوری زنان در تعاونی توسط اعضاء خانواده
ب) اداری						
۱۷	۹۰	۹۸	۲	۹۶/۷	۳۴۸	۱۱- مقررات دست و پاگیر و بوروکراسی اداری
۱۸	۷۵/۴	۸۷	۴	۹۵	۳۴۲	۱۲- گرایش نظام اداری به دادن فرصت بیشتر به مردان
۸	۶۶/۹	۱۱۸	۱۶	۷۶/۷	۲۷۶	۱۳- آشنایی کم زنان با قوانین و مقررات خصوصاً قوانین تعاونی
۱۵	۹۰/۸	۱۰۸	۶	۹۳/۳	۳۳۶	۱۴- بکارگیری کم زنان در پست‌های مدیریتی در نظام اداری
۱۹	۸۳/۱	۷۲	۹	۹۰	۳۲۴	۱۵- نگرش و تفکر موجود در برخی از مدیران (دید منفی نسبت به فعالیت زنان)

ادامه جدول ۴- فراوانی دیدگاه زنان عضو تعاونی‌ها و مدیران و کارشناسان، نسبت به مسائل و مشکلات و میزان اهمیت آنها به ترتیب اولویت

دیدگاه مدیران (n = ۱۳۰)			دیدگاه زنان عضو (n = ۳۶۰)			مسائل و مشکلات
اولویت	درصد	فراوانی	اولویت	درصد	فراوانی	ج) اقتصادی
۳	۹۶/۲	۱۲۵	۱۰	۹۰	۳۲۴	۱۶- عدم پشتوانه مالی زنان
۵	۹۳/۸	۱۲۲	۷	۹۳/۳	۳۳۶	۱۷- نداشتن استقلال مالی و وابستگی به خانواده
۱	۹۸/۵	۱۲۸	۱	۱۰۰	۳۰۰	۱۸- شرایط سخت دریافت تسهیلات و اعتبارات
۹	۹۰/۸	۱۱۸	۱۵	۸۰	۲۸۸	۱۹- ریسک‌پذیری پایین زنان

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

زنان دارای قابلیت‌ها و توانمندی‌های خاص خود می‌باشند و تعاونی‌ها رویکردی مطلوب برای بهره‌گیری از این قابلیت‌ها و توانمندی‌ها است. برنامه‌ریزی جهت تشکیل تعاونی‌های زنان در زمینه‌های مختلف و نیز، تعیین راهکارها و راه‌های از بین بردن مشکلات ذکر شده و یا کم کردن آن‌ها ضرورت زیادی داشته و البته تا موانع و مشکلات موجود برطرف نشود، امکان گسترش حضور زنان در تعاونی‌ها و توسعه تعاونی‌های خاص زنان وجود ندارد، به‌ویژه با توجه به نقشی که این تعاونی‌ها در تقویت کارآفرینی دارند. از دید زنان شرایط سخت دریافت تسهیلات و اعتبارات و مقررات دست و پاگیر از مسایل اصلی هستند که مانع مشارکت زنان در تعاونی‌ها می‌شوند در حالی که از دید مدیران آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون از عوامل مؤثر در عدم مشارکت زنان می‌باشد. نظرات زنان عضو و مدیران در زمینه مسایل و مشکلات مربوط به تعاونی‌ها متفاوت است و توجه به این تفاوت‌ها برای تشکیل تعاونی‌ها می‌تواند مفید باشد. با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

۱- با توجه به جداول ۳ و ۴، اولویت‌بندی مشکلات از دیدگاه دو گروه هدف، نسبتاً متفاوت می‌باشد و هر گروهی با توجه به نگرش خویش، مشکلات خاصی را در اولویت قرار داده است. مشکلات اولویت‌دار از دید زنان عضو تعاونی‌ها شامل شرایط سخت دریافت تسهیلات و اعتبارات، مقررات دست و پاگیر و بوروکراسی اداری، جدی نگرفتن فعالیت زنان، گرایش نظام اداری به دادن فرصت بیشتر به مردان، آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون بوده و از سوی دیگر، مشکلاتی از قبیل پایین بودن اعتماد به نفس و خودباوری در زنان، پایین بودن سطح سواد زنان در مقایسه با مردان، در اولویت‌های آخر قرار دارد؛ حال آن‌که از دیدگاه مدیران و کارشناسان، اولویت مشکلات زنان شامل شرایط سخت دریافت تسهیلات و اعتبارات، آشنا نبودن جامعه و خصوصاً زنان با فرهنگ تعاون، عدم پشتوانه مالی زنان، فعالیت‌های منزل و رسیدگی به فرزندان و نداشتن استقلال مالی و وابسته بودن به خانواده بوده و مشکلاتی از قبیل مقررات دست و پاگیر و بوروکراسی اداری، مشارکت دادن صوری زنان در تعاونی‌ها توسط اعضای خانواده و گرایش نظام اداری به دادن فرصت بیشتر به مردان، در اولویت‌های آخر قرار گرفته‌اند. نکته حائز اهمیت آن‌که مشکلات از دید زنان عمدتاً شامل مسایل اداری و تا حدودی مسایل فرهنگی بوده اما از دیدگاه مدیران بیشتر شامل مسایل فرهنگی و مالی می‌باشد. لذا از دیدگاه هر دو گروه، مسایل فرهنگی از مشکلات اولویت‌دار بوده است که بایستی

نسبت به رفع یا تعدیل آن پیش از هر مورد دیگری اقدام نمود. ضمناً برای موفقیت در تشکیل و پایداری تعاونی‌های زنان در ابتدا بایستی به نظرات و دیدگاه خود زنان توجه نمود زیرا در این صورت، این افراد می‌توانند با انگیزه بیشتری شروع به کار نموده و پایداری در فعالیت آنان حاصل گردد. برخی از پیشنهادهایی که به منظور رفع یا تعدیل مشکلات گفته شده، لازم به نظر می‌رسد شامل:

- تخصیص اعتبارات ویژه حمایتی برای تعاونی‌های زنان و افزایش امکان دسترسی و دریافت تسهیلات و اعتبارات، تشکیل صندوق حمایت مالی از تعاونی‌های زنان، رفع موانع حقوقی در دسترسی برابر به منابع مالی مورد نیاز آنان و نیز کاهش مقررات دست و پاگیر و بوروکراسی اداری؛

- فرهنگ‌سازی به منظور جدی شمردن فعالیت‌های اجتماعی زنان و نیز تغییر گرایش نظام‌های اداری به سمت ارائه فرصت بیشتر به زنان، از طریق رسانه‌ها؛

- آشناسازی و اطلاع‌رسانی به آحاد جامعه و خصوصاً زنان نسبت به حقوق زنان، اهمیت اشتغال آنان و خصوصاً فرهنگ تعاون؛

- توانمندسازی زنان در تعاونی‌ها، شناساندن استعداد و توانایی‌ها و نیز ایجاد انگیزه و علاقه در آنان از طریق مشارکت دادن واقعی آن‌ها در تعاونی‌ها به جای مشارکت صوری؛

- تغییر نگرش در مورد این مساله که زنان تنها باید در تعاونی‌های کوچک و محدود و در فعالیت‌های خانگی، سنتی و دستی مشغول باشند؛ زیرا با توجه به قابلیت و توانایی این قشر، آنان می‌باید در زمینه‌هایی همچون بهداشت و درمان، صنایع نرم‌افزار و الکترونیک، طراحی سیستم و ارائه مشاوره حقوقی، مالی، حسابرسی و سایر فعالیت‌های تولیدی و خدماتی نیز، فعالیت‌های بیشتری داشته باشند؛

- ایجاد انگیزه‌های مثبت در زنان برای جلب مشارکت آن‌ها از طریق برگزاری کلاس و کارگاه‌های آموزشی و ارائه اطلاعات لازم در مورد اهداف تعاونی‌ها، راه‌های تشکیل و نیز طرح‌های خود اشتغالی به آنان؛

- تأسیس واحد مدیریت تعاونی‌های زنان در ادارات کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان به منظور نظارت، راهنمایی و خصوصاً سیستم مشاوره حرفه‌ای برای زنان مانند گروه تعاونی‌های زنان، جوانان و آموزشگاهی که در وزارتخانه زیر پوشش دفتر ترویج و توسعه مشارکت‌های مردمی ایجاد شده است؛

- فراهم نمودن فرصت‌های عرضه تولیدات و خدمات تعاونی‌های زنان در نمایشگاه‌ها و بازارهای داخلی و خارجی از همان ابتدای کار؛

- استفاده از کارآفرینان در راستای هدایت و ایجاد انگیزه برای زنان عضو
۲- باتوجه به جداول ۱ و ۲، هر دو گروه نگرش مساعدی نسبت به تشکیل تعاونی‌های زنان در
گرایش و زمینه‌های مختلفی دارند. لذا، ضرورت تشکیل تعاونی‌ها هم در زمینه تولیدی و هم خدماتی
پس از در نظر گرفتن مسائل و مشکلات موجود و بررسی راهکارهای رفع مسائل ذکر شده، محرز
می‌باشد. اما با توجه به یافته‌های تحقیق، پیشنهاد می‌گردد که با توجه به بودجه و امکانات موجود،
تشکیل تعاونی‌های تولیدی در اولویت قرار گرفته و سپس به موازات آن، به تشکیل تعاونی‌های
خدماتی با اولویت قرار دادن تشکیل تعاونی‌های آموزشی، بهداشتی- درمانی، بسته‌بندی مواد غذایی و
نیز ارائه و توزیع پوشاک اقدام نمود.

منابع

۱. اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان بوشهر. ۱۳۹۴. آمار تعاونی و اتحادیه‌های تعاونی.
۲. بوذرجمهری، خ.، قاسمی، م.، و شجاعی مقدم، ا. ۱۳۹۳. بررسی اثر شرکت‌های تعاونی روستایی
زنان در توانمندسازی اجتماعی اعضاء. همایش ملی زن و توسعه پایدار روستایی، مشهد: ۲۳
مهرماه.
۳. رابطی، ر. ۱۳۸۰. تعاونی‌ها رویکردی برای گسترش فعالیت زنان در جامعه. ماهنامه تعاون، ۱۱۹:
۲۰-۲۳.
۴. شهریور، غ.ر. ۱۳۸۰. در تعاونی‌ها زنان می‌توانند تصمیم‌گیر، انتخاب‌کننده، رهبر و اجرا کننده
باشند. ماهنامه تعاون، ۱۱۹: ۲۶-۲۷.
۵. شهریور، غ.ر. ۱۳۷۹. نقش زنان در توسعه. ماهنامه تعاون، ۱۱۲: ۴۹-۴۰.
۶. شیخ‌سوینی، م.، عمانی، ا.ر.، و نوراله‌نوری‌وندی، آ. ۱۳۹۳. تحلیل نقش تعاونی‌ها در پیشبرد
کارآفرینی کشاورزی و اشتغال پایدار. قابل دسترس در <http://www.peikshushtar.ir>
۷. عباسی، م.، و قورچیان، ن.ق. ۱۳۸۸. شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه تعاونی‌های دانش‌آموختگان.
فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، ۳(۲): ۱۷۰-۱۴۳.
۸. قاسمی، ن.، و واحدی، م. ۱۳۸۲. بررسی وضعیت تعاونی‌های زنان روستایی در ایران، مجله تعاون،
۱۴۳: ۲۷-۳۳.

۹. مالکی، ه. ۱۳۹۲. تبیین جایگاه تعاونی‌ها (روستایی، کشاورزی و تولید روستایی) در موفقیت کارآفرینی روستایی. فصلنامه آموزشی، پژوهشی، خبری و تحلیلی کشاورزی، ۵ (۱۶ و ۱۷): ۳۸-۹.
۱۰. مرکز آمار ایران. ۱۳۹۰. سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰.
۱۱. مسلمی، ع.ر. ۱۳۹۲. سخن سردبیر. فصلنامه آموزشی، پژوهشی، خبری و تحلیلی کشاورزی، ۵ (۱۶ و ۱۷): ۸-۷.
۱۲. هدایت‌پور اطاقسر، ع.ر. کنجه مرادی، م.ر. و کلهر، ا. ۱۳۹۴. نقش زنان کارآفرین در اقتصاد خانواده. پیک مهارت آنلاین، قابل دسترس در <http://www.peykemaharat.ir/home/vcon/13051>
13. Elisia, L., Mussa, A., and Akarro, R. 2010. Some factors that hinder women participation in social, political and economic activities in Tanzania. *Journal of Arts and Social Sciences*, 11(2): 1-10.
14. England, P., Allison, P. and Wu, Y. 2007. Does bad pay cause occupations to feminize, does feminization reduce pay, and how can we tell with longitudinal data? *Journal of social science research*, 36: 1237-1256.
15. FAO. 2009. Helping to build a world without hunger. FAO representation. Pakistan. Issue 11.
16. Roomi, M.A., and Parrott, G. 2008. Barriers to development and progression of women entrepreneurs in Pakistan. From: <http://joe.sagepub.com/content/17/1/59.abstract>
17. Sanyang, E.S., and Chi Haung, W. 2008. Green cooperatives: a strategic approach developing women's entrepreneurship in the asia and pacific region. *World Journal of Agricultural Sciences*, 4(6): 674-683.
18. Sanyang, S.E., and Huang, H. 2008. Green Cooperatives: A Strategic Approach Developing Women's Entrepreneurship in the Asian and Pacific Region. *World Journal of Agricultural Sciences*, 4(6): 674-683.
19. UNIFEM. 2009. Empowering women through cooperatives. Available at: [www.nora.kokanova.unifem.org].
20. Xuchu XU. Ke. Shao, and Q., Llang, H., Guo, Z., uhui. 2011. Chinese Small Farmers' Entry into Big Markets: From Led by Leading Enterprises to Relying on Farmer Cooperatives. *New Opportunities for Cooperatives. Global Research Conference*. 24-27.8.2011- Mikkeli, Finland.

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 3(1), 2016
<http://jead.gau.ac.ir>

Survey of women's cooperatives Establishment and investigating the problems of women in cooperatives (Case Study: Bushehr)

*N. Monfared

Associate Prof. of Bushehr Agricultural and Natural Resources
Research and Education Center, AREEO, Bushehr, Iran

Received: 3/3/2016 ; Accepted: 13/4/2016

Abstract

One of the ways which can facilitate women's access to factors of production and increase income, and in addition to facilitate their participation in collective activities related to the development, is providing the possibility of creating a special women's cooperative with their own management that also provides possibility of entrepreneurship's development in society. The aim of this study is to identify strategies and areas of employment and forming women's cooperative in Boushehr province in the form of cooperatives in production and services, Reviews problemes of women's presence in cooperatives. The study population included two group women members of cooperatives that at least 70% of members are women (4881) and the managers and experts of related organizations with cooperative activities in Bushehr. By using the Cochran formula A sample of 390 women members of cooperatives were determined and The sample size for administrators and experts, was set 130. Activity of women cooperatives Were classified in 20 Major. Issues and problems of women in cooperatives, are including family problems, cultural, social, administrative problems, financial problems and economical. From the perspective of women, restrictive regulations and administrative bureaucracy hinders their participation in cooperative activities. But from managers' perspective, Unfamiliarity with the community especially women corporate culture prevented women's participation. From managers' perspective, family problems, cultural and social are important and from the perspective of women members of the cooperative administrative problems in the cooperatives are important

Keywords: Women, Entrepreneurship, Employment, Cooperatives, Partnerships

---

*Corresponding author: monfared_n@yahoo.com

